

VOJIN DIMITRIJEVIĆ

REGIONALIZAM I UNIVERZALIZAM U SVETLU NEKIH OPŠTIH INTERESA

1. Običaj je već da se — kao što smo i sami to jednom učinili¹ — odnos regiona i celokupnog svetskog sistema, odnosno veze regionalnih i svetske organizacije, posmatra samo u onim vidovima u kojima je taj odnos **Povelja Ujedinjenih nacija** uzela u obzir i odredila ulogu koju regionalne organizacije treba da imaju u oblasti osiguranja mira (kolektivne bezbednosti) i mirnog rešavanja sporova. Izgleda nam, međutim, da se regionalizam — uzet u najširem, pa možda i ne sasvim preciznom smislu — pojavljuje u životu Ujedinjenih nacija i drugih univerzalnih organizacija i u drugim vidovima, od kojih su neki uočeni i priznati, a neki nisu čak ni opisani. Izgleda nam, isto tako, da je ovo dobra prilika da se na neke od njih skrene pažnja.

2. Na početku svakog izlaganja koje za predmet ima regionalne organizacije mora se ponoviti da njihova opšteprihvaćena definicija ne postoji. Jedini zajednički imenitelj postojećih pokušaja definisanja, a to je odsustvo težnje da organizacija učlani sve države sveta, znači ustvari ponavljanje činjenice da organizacija u pitanju nije univerzalna i nema ni težnji da takva bude. Nazvati svaku neuniverzalnu organizaciju regionalnom bilo bi svakako pogrešno², jer bismo tako imali još jedan zbunjujući termin, pored već mnogih kojima nas je »obdarila« moda olakog »operacionalnog« definisanja. Možda je najbolji put vratiti se prvobitnom značenju reči »region«, značenju povezanom s prostorom, geografskom blizinom.

Iako se pri tom ne bi smelo kruto postupati i ne voditi računa o tome da izvesni delovi Zemlje nisu prirodno dati kao zaokružene celine, koje bi bili regioni, i da su ostali činioci uveliko doprineli da se u našoj svesti stvore pojmovi nekih geografskih celina, za organizacije i grupacije država koje su povezane ne'om drugom bliskošću trebalo bi naći druge, podobnije nazive. Mora se, dakle, s jedne strane priznati da negeografski faktori doprinose stvaranju geografskih regiona, ali da oni sami nisu dovoljni da bismo mogli govoriti o regionu. Pogodni primeri izgledaju nam ovi: Istočna Evropa ne bi se u praksi

¹ V. Dimitrijević: **Ujedinjene nacije i regionalizam**, u zbirci **Ujedinjene nacije i savremeni svet**, Beograd, 1970, str. 132. i dalje.

² Tako L. H. Miller: **Regional Organizations and Subordinate Systems**, u L. J. Cantori — S. L. Spiegel: **The International Politics of Regions**, Englewood Cliffs, N. J., 1970, str. 358. Isti pisac daje na str. 359. i dalje pregled pokušaja da se odredi pojam regionalne organizacije.

velike većine univerzalnih organizacija i u mnogim drugim delatnostima pojavljivala kao geografski region da nema političkog i ideološkog momenta, koji čak čini da se srednjoevropske zemlje, kao što su Čehoslovačka i Mađarska, ubrajaju u taj region, dok se Srednja Evropa, zahvaljujući istim činionicima, jedva održava i kao geografski pojam. S druge strane, britanski **Commonwealth**, čak i da se (i kad se) svuče na bivše britanske »bele« dominione, neće moći da se smatra regionom i pored niza neospornih i veoma važnih veza i sličnosti.

Pored toga što na svoj način uobličavaju region, tako da se njegov izgled menja tokom istorije, negeografski činiooci mogu da vezuju sudbinu nekih država van regiona u velikoj meri za njega i da je — bar tokom dužih razdoblja — učine njegovom pripadnicom, kao što se to u poslednjim decenijama događa npr. s Turskom i Zapadnom Evropom³, a u poslednja dva stoleća sa SAD i Latinskom Amerikom. Pojmovno, prisustvo vanregionalnih sila u regionalnom sistemu može se razdvojiti na slučajevne država na granicama geografskih regiona (kao što je to u izvesnom smislu Turska) i na sile koje teže dominaciji u regionu, što je u odnosu na veći broj regiona slučaj sa svim silama s imperijalnom misijom.⁴ Uz to stalno treba imati na umu da postoje širi i uži regioni te da istine koje važe za užu region ne važe i za grupu bliskih užih regiona koji tvore novu celinu, kao što to biva s Evropom i njenim delovima, koji su se takođe uobličili kao regioni.⁵

3. Pošto se utvrdi šta se podrazumeva pod regionom, treba postaviti prvo pitanje značajno za ovu analizu. Kakve su, naime, razlike između međunarodnih odnosa u regionu i onih u celokupnom međunarodnom sistemu, pa prema tome i kakva je razlika između politike regionalne i politike svetske organizacije? Da bismo podstakli diskusiju, pokušaćemo, bez mnogo okolišanja, da damo odgovor za koji znamo da nije potpun.

A. Pre svega, mnogo je veća verovatnoća da su međudejstva u okviru regiona ravnomernije raspoređena. Svaka pripadnica regiona, svaki deo (pod-sistem) u sistemu, stupa redovno u odnose sa svim drugim pripadnicima, i to u manje-više podjednako meri. Drugim rečima, odlučivanje u okviru regionalne organizacije je odlučivanje **zainteresovanih**. Koliko god da je to prednost u pogledu odgovornosti i realističnosti pri odlučivanju, toliko je uočljivo i odsustvo nepristrasnih. Mirnom rešavanju sporova i objektivnom razmatranju svih ostalih pitanja škodi sklonost ka procenjivanju svake teme u svetlu odnosa sa zainteresovanom državom, prema kojoj se nikako — na ovaj ili onaj način — ne može ostati ravnodušan. U univerzalnom sistemu samo nekoliko država (za koje se eufemistički kaže da imaju »opštu odgovornost« i »opšte interese«) dolazi u dodir sa svim ostalim subjektima; kod drugih je skala učestalosti među-

³ Za Evropsku parlamentarnu skupštinu Izrael je evropska zemlja. Vidi »Revue Trimestrielle de Droit Européen«, 1965, str. 635.

⁴ U svom pokušaju da svet izdele na regione i da pri tom reše neke od pomenutih problema, Cantori i Spiegel razlikuju države koje pripadaju jezgru (**core**) regiona, njegovoj periferiji, kao i vanregionalne sisteme koji se nameću regionu (**intrusive systems**). Inače, po njima region, pored prostorne bliskosti, čine i etničke, jezičke, kulturne, društvene i istorijske veze. **Op. cit.**, str. 6, 8-10.

⁵ Po Cantori-u i Spiegel-u region se može poklopiti i s teritorijom jedne države (u njihovom slučaju SSSR). Iako im razumemo razloge (i država i region su pod-sistemi u odnosu na globalni sistem), izgleda nad da je jedan specifičan slučaj podignut na viši stepen uopštenosti, što je koliko neplodno može i da odvede na pogrešan put. **Ibid.**, str. 8.

dejtava mnogo šira — od odsustva kontakta do veoma čestih dodira s bliskim silama, bilo da su ovi prijateljski ili neprijateljski, nadređeni ili podređeni. Štaviše, u globalnom sistemu zapaža se i posredovanje u dodirima, gde veza ide od manje države — preko velikih sila — do druge manje države, pri čemu se sadržaj predatih poruka u velikoj meri izobličava.⁶ Ova poslednja pojava sudeluje u obrazovanju blokova i glasačkih mašina i dovodi putem komunikacionih kanala, koje kontrolišu zainteresovane sile, do stvaranja veštačkih razlika tamo gde ih nema. Nasuprot tome, činjenica da članice univerzalne organizacije mogu biti međusobno veoma daleke blagotvorna je utoliko što u debatu unosi umirujuće elemente nezainteresovanosti i objektivnosti, a — za uzvrat — univerzalnost organizacije čini sve članice svesnim dalekih im pitanja, koja bi, zanemarena i zapuštena, mogla da imaju loše posledice uopšte. U tom pogledu, univerzalna organizacija više menja stanje u neorganizovanom globalnom sistemu nego što regionalna organizacija izaziva promene u međudejstvima i njihovoj prirodi u okviru regiona.

B. Kao drugu distinkciju naveli bismo mogućnost da region bude pod dominacijom jedne sile, što je za celokupnu međunarodnu zajednicu teorijski moguće, ali bi ona time izgubila sva bitna sadašnja svojstva i verovatno morala drukčije da se nazove. U svetskom sistemu, pa i u univerzalnoj organizaciji, najmanje dve najmoćnije države (ili države za koje se veruje da su takve) u izvesnoj meri uzajamno potiru svoja dejstva, što za ostale članice i svet u celini ima odgovarajuće posledice. Iz ovakve situacije u svetskom sistemu rađaju se sve one mogućnosti različitog rasporeda snaga, koje se tako pomno proučavaju poslednjih petnaestak godina,⁷ sa svim pratećim pojavama bipolarizma i policentrizma, dobrim i lošim.

U regionu su pak moguće tri situacije. Pored prisustva dveju ili više sila koje teže dominaciji, kao što se to dešava u Evropi, uzetoj u celini, region se može nalaziti pod dominacijom jedne velike sile, regionalne ili vanregionalne, kao što je to slučaj s Istočnom Evropom i Latinskom Amerikom, ili može biti u takvom položaju da u njemu nema sile sposobne da ostvari pretenzije na dominaciju a da države van regiona nisu u dovoljnoj meri prisutne da bi dominirale ili da bi se u punoj meri suprotstavljale u regionu; izgleda nam da je poslednja situacija npr. u Africi, kao celini.

Kada se pređe na organizacioni plan, reklo bi se u prvi mah da u prvoj hipotezi regionalne organizacije u »bipolarno« ili »tripolarno« strukturisanom regionu teže da budu nalik na univerzalne, s tim što će svoje delatnosti svesti samo na regionalne okvire. Ispostavlja se, međutim, da to nije tako. Pregled postojećih regionalnih organizacija pokazuje da ne postoji nijedna takva organizacija u kojoj bi uporedo bile učlanjene velike sile sa sukobljenim interesima u regionu. Takve organizacije postoje samo kao univerzalne, čak i u onim oblastima koje izgledaju »nepolitičke«. Regionalna organizacija stvara se tek onda kada su pripadnice regiona već postigle izvestan stupanj bliske suradnje; odsustvo takve usklađenosti očigledno nije smetnja za stvaranje univerzalne or-

⁶ U tom pogledu kratk je izazovnim idejama referat J. Galtunga na II konferenciji Međunarodnog udruženja za istraživanje mira. Vidi **Proceedings of the International Peace Research Association**, Second Conference, Vol. I, Assen (Holandija), 1968.

⁷ U tom je smislu već klasično delo M. Kaplana **System and Process in International Politics**, New York, 1957.

organizacije. Ove konstatacije objašnjavaju postojeće stanje u Evropi, gde nema sveevropskih organizacija, a deo napora za osiguravanje evropske bezbednosti kreće se u znaku nastojanja da se stvore takve organizacije.⁸ Region u kome su se iskristalisala dva gravitaciona polja, dva središta moći, teži da se raspadne na isto toliko novih regiona. Tako je bar bilo do sada, mada — ponavljamo — nema teorijskih smetnji da u ovakvim slučajevima regionalne organizacije budu replika univerzalnih.

U drugoj i trećoj hipotezi razlike između univerzalnih i regionalnih organizacija lakše se objašnjavaju. Kada regionom dominira jedna sila, kolektivna bezbednost u pravom smislu reči nije moguća; pod imenom organizacija za kolektivnu bezbednost kriju se savezi protiv neprijatelja van regiona — savez protiv unapred neidentifikovanog neprijatelja **iznutra**, iz svoje, sredine isključuje se. U takvim se organizacijama vodeća uloga hegemonu uzalud prikrija — ona se vidi čak i iz statutarnih tekstova, naročito kada se u njima potraži odgovor na pitanje ko zadržava mesto vrhovnog vojnog komandanta ili ko odlučuje o upotrebi oružja za masovno uništavanje.⁹ Zanimljivo je, međutim, da se kod funkcionanlih organizacija u ovakvim regionima ne ispoljava težnja ka nadržavnosti. Njihovi statuti i poslovnici strogo poštuju suverenu jednakost članica.

U regionima sastavljenim od država od kojih nijedna ne može da se ispolji kao hegemon uslovi za organizovanje sistema kolektivne bezbednosti bili bi — da nema mešanja vanregionalnih sila — idealni. U njima se priznaje mogućnost sukoba, ali se isto tako zna da oni neće biti po jednom obrascu, kao u prvoj hipotezi. Kako nema vrhovnog arbitra i stalnih grupacija u okviru regiona, prisutne su zamenjivost i istovetnost država, koje su preduslov kolektivne bezbednosti. Ako su pak odnosi u regionu prožeti velikom merom solidarnosti te sukob izgleda neverovatan, pojaviće se opet, ali sada iz drugih razloga i na drugim temeljima, težnja da se organizacija kolektivne bezbednosti zameni savezom protiv neprijatelja spolja. Izbegavanje stvaranja — i u ovim povoljnim slučajevima — stvarnih sistema kolektivne bezbednosti logički je neobjašnjiv, ali psihološki shvatljiv fenomen: bez neprijatelja na vidiku nema podsticaja, a sa poznatim neprijateljem nema uspeha za kolektivnu bezbednost koja nije prosti savez. Funkcionalne su organizacije u ovakvim regionima naročito razvijene i imaju velike mogućnosti i stvarnu ulogu, jer su jedina institucionalizovana središta za višestranu dodire pripadnika regiona i mogu da počivaju na višestrukim osnovama. Sličan stupanj razvijenosti i velika kulturna bliskost omogućavaju — onda kada su i oni dati — stvaranje nadržavnih organizacija, jer je to opet jedini način da se probije opna suverene države u ovakvom sistemu, gde nema hegemonu koji u potrebnoj meri nadzire unutrašnja zbivanja u okviru svoje interesne sfere i upravlja njima bez potrebe za organizacijom.

C. Treću pojavu — do sada vezanu samo za region, a ne i za međunarodnu zajednicu — nazvali bismo mogućnost otpadništva. S obzirom na veću blizinu članica regiona moguće je da se razlike, tamo gde postoje, ispolje na

⁸ Vidi Lj. Aćimović: **Evropska bezbednost i saradnja u sadašnjoj fazi razvoja međunarodnih odnosa**, »Međunarodni problemi«, 1970, 1, str. 12. i dalje.

⁹ Vidi D. Pindić: **Vojnoblokovske organizacije i suverenost**, »Jugoslovenska revija za međunarodno pravo«, 1969, str. 388. i dalje.

mного upadljiviji i dramatičniji način. Ako je manjina, ili samo jedna država, geografski nesumnjivo deo regiona i u njemu je na razne načine prisutna, ali nema neko od važnih obeležja koje njeni susedi imaju i na kome zasnivaju posebnu srodnost, ako su povrh toga otuda proisticali i sukobi, može se dogoditi da država-izuzetak bude stavljena van regionalnog zakona (svojom krivicom ili bez nje — ukoliko se ikada krivica vlada sme nazvati i krivicom države). Uloga ovih otpadnika, u koje bismo — bez želje da između njih inače stavljamo znak jednakosti — mogli npr. da ubrojimo Izrael, Južnu Arfiku, Kubu i, donekle, Albaniju, nije dovoljno ispitana, mada bi se mogle postaviti hipoteze o čudnoj ulozi koju oni igraju kao kohezioni činilac, s jedne, i kao mostobran za sile van regiona, s druge strane.

Ovim povodom treba napomenuti da neke države po svom položaju ili istorijskom izboru ostaju van regiona i otuda, naročito na ekonomskom polju, mogu da trpe zbog svog nepripadanja. U tom pogledu dobar je primer Jugoslavije, koja se u potpunosti oseća samo kao pripadnica organizaciono nepostojećeg sveevropskog regiona, jer je svojom odlukom prestala da bude periferni član istočnoevropskog regiona, u kome nije mogla da se podvrgava dominaciji hegemonu. Mada je tokom vremena uspela da postane pridružena članica nekih istočnoevropskih i zapadnoevropskih funkcionalnih organizacija, ona ekonomski nije ravnopravan takmac ni u jednom sistemu.

4. Drugo logičko pitanje ticalo bi se odnosa između univerzalne i regionalnih organizacija. Kao što smo već na početku istakli, na njega se obično odgovara tumačenjem odgovarajućih odredaba statuta, a kada se tiče Ujedinjenih nacija, delova **Povelje** o kolektivnoj bezbednosti i mirnom rešavanju sporova.

A. Iz opisanih razlika između regiona i celine, odnosno regionalnih i univerzalnih organizacija, vidi se da se ove dve vrste organizacija dopunjavaju i u drugim oblastima, i to, suprotno očekivanju, tako što **univerzalna organizacija preuzima uloge koje nije u stanju da igra regionalna organizacija**, a ne obrnuto. Tačnije rečeno, samo region u kome nema prisustva više vodećih sila ili dominacije jedne države može da razvije sve tipove regionalnih organizacija analogne univerzalnim a da pri tom ne ugrozi bezbednost i druge vrhunске vrednosti za društva i pojedince u okviru regiona. Region ispunjen suparništvom moćnih država organizaciono je posve zakržljao, a onaj pod dominacijom jedne velike sile nije u stanju da razvije nikakav ozbiljan organizacioni oblik za rešavanje unutarregionalnih konflikata. Poslednje dve vrste regiona daleko su brojnije od onih ispunjenih ravnopravnim i približno jednako moćnim državama, tako da naša konstatacija, ovako precizirana, ostaje tačna. Regionalne organizacije nisu, dakle, nadomestak univerzalnih, koje treba da zamene ako ove poslednje budu umrtvljene politikom,¹⁰ već su, štaviše, univerzalne organizacije prinuđene da se regionalizuju kako bi preuzele i neodigrane regionalne uloge, kao što je to npr. s Ekonomskom komisijom Ujedinjenih nacija za Evropu, koja ustvari predstavlja zamenu za nepostojeću opštedruštvenu organizaciju u privrednoj oblasti. Kada su Ujedinjene nacije, u oblasti bezbednosti, prepuštale vršenje svojih funkcija regionalnim organizacijama, onda je

¹⁰ Tako I. Seidl-Hohenveldern: **Das Recht der Internationalen Organisationen einschliesslich der Supranationalen Gemeinschaften**, Köln itd., 1967, str. 263.

to, u podjeljenom regionu, ostajalo bez efekta, a u regionu gde je bilo hegemon — postajalo zloupotreba ili parodija.

B. U drugom pravcu, prisustvo regiona u životu univerzalne organizacije proizvod je težnje ka nečemu što se — po našem mišljenju dosta nejasno — naziva njenom demokratizacijom. Takav jači uticaj svih država članica na rad univerzalne organizacije trebalo bi pre svega da se izrazi kroz povećani značaj opšteg organa, ali on zbog obima mora da dobija i predstavnički karakter, pri čemu se region uzima kao pogodna jedinica iz koje bi trebalo da se izluči odgovarajući zastupnik u užem organu. Tzv. »pravična geografska raspodela« mesta traži se prilikom obrazovanja skoro svih užih organa svetskih organizacija, pa čak i tamo gde organ sačinjavaju nepristrasni pojedinci, koji treba da tumače objektivno postojeća pravna ili tehnička pravila. Uz to, ma da bi trebalo da celokupno članstvo organizacije bira pravog predstavnika regiona i tako obezbedi zastupljenost regionalnih interesa prilikom utvrđivanja postojanja i pri unapređenju ili zaštiti opštih interesa, u praksi regioni određuju svoje delegate, koje biračko telo prihvata.

Što to sve znači? Pre svega, polazi se od nekih pretpostavki koje nisu date. Mišljenja o tome koji sve geografski regioni postoje (a uvek je reč o **geografskoj** zastupljenosti) nisu nepodeljena, što se ponekad rešava izborom više delegata iz veoma širokog nadregiona kao što je npr. Afroazija. Pored toga, u geografskim regionima nema homogenosti koja se pretpostavlja te se zato sve više i sve očiglednije »regioni« tako kroje da postaju neke vrste »stranaka« povezanih istim interesima ili ideologijom. Podudarnost interesa ne mora, čak i onda kada je u velikoj meri ima, za svako pitanje biti ista i prirodno je što se u zavisnosti od teme o kojoj se raspravlja u univerzalnoj organizaciji stvaraju različite koalicije.¹¹ Regionalni »predstavnik« težiće da bude predstavnik regionalne većine ili tumač interesa regionalnog hegemonu (ni u kom slučaju neće biti »odmetnik«), ali to ipak ne znači da će on uvek moći da vrši svoju funkciju tumača regionalnih interesa. Ako se za primer uzme cela Afrika, ili neki manji region u okviru toga kontinenta, jasno je da će se u pitanjima koja se tiču razvoja ili borbe protiv kolonijalizma ponašanja predstavnika kretati u malim varijacijama, ali da to neće biti slučaj kada je na dnevnom redu neka od tačaka koje spadaju u kompleks poznat kao odnos Istoka i Zapada itd.

Ako se pak ne radi o regionu, nego o stranci, predstavnik će biti tumač zajednički usaglašene politike. Pri tom se pojam regiona deformiše i, što je još manje poželjno, mnoge države ostaju van regiona, doduše ne kao otpadnici, ali kao zemlje koje s malo verovatnoće mogu da očekuju ulazak u uže organe. Region kojim dominira hegemon šalje po pravilu hegemonu počudne predstavnike, čime se interesi, i to moguće ugroženi interesi, regionalne manjine putem »pravične« geografske reprezentacije guraju na periferiju.

C. Koliko se političko istomišljeništvo u Ujedinjenim nacijama ipak u znatnoj meri poklapa s geografskim susedstvom, može se posmatrati u sastavu i radu konsultativnih grupa koje deluju u Ujedinjenim nacijama. Ovim imenom nazivamo grupe zemalja članica koje se u užem krugu savetuju o svojim stavovima prema pitanjima o kojima će se raspravljati, bez obzira na stupanj di-

¹¹ Vidi H. R. Alker, Jr. — B. M. Russett: *World Politics in the General Assembly*, New Haven-London, 1965, str. 4. i dalje.

scipline u okviru grupe.¹² Ispostavlja se da su i drugi kohezioni činioci prostorno uslovljeni, što nije čudo kada se radi o etničkim, rasnim i kulturnim, ali iznenađuje kod ideoloških (ukoliko se, naravno, zaboravi uloga moći u širenju ideologije). Jedina prostorno potpuno raspršena grupa, od onih koje su posmatrači zapazili i koje se istražuju u literaturi, jeste Britanski Commonwealth, ali je to skupina država posebne vrste, a kao konsultativna grupa na dnu je lestvice po disciplini i solidarnosti u glasanju.¹³ Nije dovoljno ispitano je li slično ponašanje pripadnika regiona koji sudeluju u konsultativnim grupama samo spontano reagovanje države sa srodnim interesima ili je povinovanje odlukama prethodno donesenim u konsultativnoj grupi. Ukoliko je ovo poslednje posredi, a ima razloga za verovanje da je to bar kod nekih konsultativnih grupa, na odlučivanje u Ujedinjenim nacijama ne treba više gledati kao na okupljanje članica u dve, ili najviše tri grupe, prema predmetu odlučivanja, već kao na složen proces u kome opšte raspoloženje može da bude uslovljeno i protumačeno uticajem regionalnih konsultativnih grupa.

5. Možda je najteže odgovoriti na pitanje koje se tiče srazmerne podobnosti svetske ili regionalne organizacije da reši jedan od osnovnih problema sveta željnog da ostane bez međunarodnih sukoba, problema mirne promene. Stara je istina da, ukoliko se nasilje zabrani ili onemogućí, treba pronaći odgovarajući supstitut za izvođenje nužnih promena, jer inače mir preti da se pretvori u besadržajan pojam, koji se jedino negativno može definisati kao odsustvo rata. Potreba za promenom ne izražava se samo u obliku pravnog spora, štaviše, pozivanje na pravo može da bude oznaka konzervativnog stava. Razvijen sistem za rešavanje sporova nije, dakle, garantija mirne promene. Nju pre treba tražiti u bogatim mogućnostima stvaranja i prilagođavanja normi, koje su se u Ujedinjenim nacijama izmetnule u neuticajnu retoriku, dok su u regionalnim organizacijama tek u ispitivanju, izuzev u najužoj Zapadnoj Evropi, gde međunarodnu prilagođavanju ide na ruku težnja ka očuvanju stabilnosti sličnog, skoro identičnog, društvenog sistema unutar država.

---

¹² Vidi V. Dimitrijević-O. Račić: **Međunarodne organizacije**, Beograd, 1971, str. 166. i dalje.

¹³ Vidi J. C. Plano R. E. Riggs: **Forging World Order**, New York — London, 1967, str. 151.